

ZİYALİ ÖMRÜ

Zülməti dağıdan işıqdır, aydınlıqdır ziyalılıq. Öz zəka işığını xalqın gələcəyi yolunda paylaşmaqdır ziyalılıq. Ürəklərə, beynlərə nur çiləmək, gələcək nəslin yoluna چراق tutmaqdır ziyalılıq.

Öz ömrünü xalqına həsr edən, elm və mərifət nurunu nəsilə-nəsilə ötürüb tarixləşən əsl ziyalılarımız çoxdur. Tanrının ona bəxş etdiyi ömür yolunda ziyalı adını özünə haqq edən aydınlarımızdan biri də Yədulla Ağazadədir.

Yədulla Ağazadəni ötən əsrin səksəninci illərindən tanıyıram. İlk dəfə "Leninçi" (indiki "Lənkəran") qəzetinin səhifələrində bədii-publisist yazıların müəllifi kimi diqqətimi çəkən imzalardan biri olub Yədulla Ağazadə imzası. Onun o zaman Lənkəranın mədəniyyət və ictimai-siyasi həyatında xüsusi rolu olmuş, repressiya qurbanlarından olan Müzəffər Nəsirli haqqında qələmə aldığı məqalə, yəqin ki, bütün rayon ziyalılarının marağına səbəb olmuşdu. Bu məqalə rayonun ictimai-siyasi həyatına yenidən qatılmış gənc ziyalının həyat manifesti kimi səslənirdi. İctimai fəallığı qısa zaman kəsiyində onu bütün rayonda tanıtdı. Qeyd edirəm ki, xalqın ictimai-siyasi şüurunun artdığı, meydan hərəkatının yüksəldiyi, eləcə də dilettantlığın, yalançı ziyalılığın çoxaldığı həmin illərdə öz sözü, əməli ilə nüfuz qazanmaq, uğur əldə etmək asan məsələ deyildi. Bəzi dilettant çıxışçıların prinsipial mövqe tutan ziyalıları aşağılamaq istədiyi bir dövrdə öz məntiqli danışıq bacarığı, nətiqlik istedadı ilə maneələri qırıb rayon ziyalıları arasında özünə-məxsus mövqe tutmuşdu Yədulla müəllim. Təsədüfi deyil ki, o, həmin illərdə tanınmış bir ziyalı kimi rayon sovetinin deputatı seçilir. Doxsanıncı illərin əvvəllərində milli münasibətlərin kəskinləşdiyi, siyasi hakimiyyətdəki qarşıdurmaların çoxaldığı bir dövrdə rayon sovetinin sessiyalarında məntiqi çıxışları ilə seçilərək dövlətçilik mövqeyinin müdafiəçisi kimi prinsipial mövqe nümayiş etdirir. Odur ki, Respublika Ali Sovetinin 1993-cü il 13 avqust sessiyasında Lənkəran ziyalılarını təmsil edənlərin içərisində, öz mövqeyini ifadə edənlər arasında Yədulla Ağazadə də var idi.

Yədulla Ağazadə həyatı yaxşı bilir. Onun ən maraqla oxunan əsərlərindən biri də "Həyatı öyrəndiyim illər" adlı sənədli xatirəpovestidir. Qeyd edirəm ki, Yədulla müəllim hələ Azərbaycan Dövlət Universitetinin (BDU) üçüncü kursunda oxuyarkən Lənkəran rayon mərkəzindən 36 km uzaqda yerləşən, maşın yolu, mərkəzlə marşrut əlaqəsi olmayan ucqar bir dağ kəndində müəllim işləməyə başlayır. Gənc olmasına baxmayaraq qısa bir zamanda məktəbin ən savadlı və nüfuzlu müəllimi kimi tanınır. "İlin ən yaxşı müəllimi" müsabiqəsinin qalibi olur. Rayon Təhsil Şöbəsi gənc pedaqoqa etimad göstərərək onu işlədiyi Gəgiran kənd səkkizillik məktəbinə direktor təyin edir. Məktəbdə bəzi yaşlı müəllimlərin ona qarşı göstərdikləri qısqanclıqlara baxmayaraq hə-

vəsdən düşmür, gərgin zəhmət hesabına məktəbi qabaqcıl məktəblər sırasına çatdırır. Kənddə yeni məktəb binası tikdirir. Yədulla müəllim bu kənddə keçirdiyi illəri "Həyatı öyrəndiyim illər" adlandırır. Orada keçirdiyi acılışırınli xatirələri bədii dillə oxucuları ilə bölüşür. Bu kitab onu oxuyanlar üçün də bir həyat məktəbi rolunu oynayır. On il direktor işlədikdən sonra o, şəhərə qayıdır. Şəhər 5 sayılı tam orta məktəbində, Lənkəran Türk liseyində ixti-

sası üzrə müəllim işləyir. Bir neçə dəfə "İlin ən yaxşı müəllimi" müsabiqəsinin qalibi olur. Rayonun nüfuzlu pedaqoqlarından biri kimi tanınır. Yuxarıda qeyd etdiyim şəhərin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakı da elə bu illərdən başlayır.

1992-ci ildə Lənkəran Dövlət Univərsiteti yarandıqda ora dəvət olunan müəllimlər arasında Yədulla müəllim də var idi. Sevincirici haldır ki, biz onunla doğma universitetdə həm tələbə-müəllim münasibətlərində olmuş, həm də müəllim kimi bir kafedrada çalışmışıq. Bu yaxınlıq bizi daha da ilgililəşdirmiş və bir-birimizə daha yaxşı tanıtmışdır. Qeyd edirəm ki, univərsitetdə "Dil və ədəbiyyat" kafedrasının formalaşmasında, paytaxt universitetlərindən alimlərin mühazirələrə dəvət olunmasında Yədulla müəllimin xüsusi rolu var.

Lənkəranda universitetin yaranması yerli ziyalıların elmi fəallığını inkişaf etdirmək üçün geniş imkanlar açır. Onsuz da bölgənin mədəniyyət tarixini, folklorunu, etnoqrafiyasını öyrənən, mətbuatda müxtəlif elmi-publisist məqalələrlə çıxış edən Yədulla müəllim görkəmli maarif xadimi, mədəniyyət tariximizin və cənub folklorunun gözəl bilicisi Teymurbəy Bayramalibəyovun folklorşünaslıq fəallığı haqqında namizədlik dissertasiyası üzərində işləyir və 1998-ci ildə müdafiə edib universitetin ilk yerli alimlərindən biri olur. Qeyd edirəm ki, regionun folklor tarixinin öyrənilməsi, Teymurbəy Bayramalibəyovun yaradıcılığının tədqiq olunması təkcə elmi iş kimi yox, varisliyin davam etdirilməsi baxımından da təqdirəlayiqdir.

Elmi fəallığını ilhamla davam etdirən Yədulla müəllim qısa müddətdən sonra - 2013-cü ildə "Azərbaycan ədəbiyyatında satirik poeziyanın təşəkkülü və inkişafı" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edir və LDU - tarixində ilk filologiya elm-

ləri doktoru alimlik dərəcəsi adına layiq görülür. O, 2019-cu ildən Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə "Azərbaycan ədəbiyyatı" ixtisası üzrə professor vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Yədulla müəllimin "Teymurbəy Bayramalibəyovun folklorşünaslıq fəallığı" (1998), "Qəhrəmanlığa bərabər ziyalılıq" (1999), "Teymurbəy Bayramalibəyov və folklor" (2003), "Həyatı öyrəndiyim illər" (2008), "Azərbaycan poeziyasında satira" (2010), "Müasir Azərbaycan poeziyasında Sabir satira ənənələri" (2013), "Azərbaycan ədəbiyyatında satirik poeziyanın təşəkkülü və inkişafı tarixi" (2013), "Tarixləşən-əbədləşən ustad" (2015), "Müasir ədəbi proses və satirik poeziya" (2016), "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi (qədim və orta əsrlər)" (2018), "Ömür kitabından səhifələr" (2021), "Pirlər bulağından novatorluğa" (2024) və s. kitabları işıq üzünə görmüşdür. O, beş monoqrafiyanın, bir dərslik və dərs vəsaitinin, yüzə yaxın elmi, çoxsaylı ədəbi-tənqidi məqalələrin müəllifidir. Elmi əsərləri bir çox xarici dillərdə çap olunub.

Yədulla müəllim ədəbiyyatın sirlərini ilk dəfə hələ orta məktəb illərində Respublikanın Əməkdar müəllimi, tədqiqatçı-alim, filologiya elmləri namizədi, klassik şeirimizin gözəl bilicisi, şair Mirhaşım Talışlıdan öyrənmişdir. Mirhaşım müəllim ədəbiyyatı və özünü şagirdlərinə sevdirmişdi. Yəqin ki, filoloq, ədəbiyyatşünas olmaq arzusu da müəlliminə olan sonsuz sevgidən, məhəbbətdən yaranmışdı. Yədulla müəllim müəlliminin etimadını doğrultdu. Elm sahəsində daha irəli getdi, professor adına layiq görüldü. Və hələ qarşıda onu yeni tədqiqatlar, yeni zirvələr gözləyir. Onun müəlliminə olan etimadı və sədaqəti isə Mirhaşım Talışlının 90 illiyinə həsr etdiyi "Tarixləşən - əbədləşən ustad" kitabında öz əksini tapmışdır. 2021-ci ildə o da müəllimi kimi Əməkdar müəllim adına layiq görüldü. Bu varisliyin əsl sədaqət nümunəsidir.

Yədulla müəllim elə ötən əsrin 80-ci illərindən AYZ-nin Lənkəran Bölməsi ilə vaxtaşırı əlaqə saxlayan yaradıcı ziyalılarımızdan olub. 2006-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 2025-ci ildən isə Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin üzvüdür. O, bölmənin poeziya məclislərində vaxtaşırı iştirak edərək oxunan əsərlərə öz ədəbi-tənqidi münasibətini bildirir.

Odur ki, Yədulla müəllim bölgə yazarlarını da yaddan çıxarmır. Respublikanın qəzet və jurnal səhifələrində onların yaradıcılığı haqqında ədəbi-tənqidi məqalələrlə çıxışları edir. Və yəqin ki, bu məqalələr nə vaxtsa ayrıca bir kitab halında nəşr olunacaqdır.

Bu il iyul ayının 1-də Yədulla müəllimin 75 yaşı tamam olur. Gənc nəslin sabahına işıq saçan, ziyalı ömrü yaşayan Yədulla müəllimə can sağlığı, uzun ömür, elmi və pedaqoji yaradıcılığında uğurlar arzulayıq.